

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Fırat University Journal of Social Science
Cilt: 19, Sayı: 1, Sayfa: 1-10, ELAZIĞ-2009

KİMSESİZLİK DUYGUSU VE NECATÎ BEY'İN BİR GAZELİ

Destitution Sense and One of Necati Bey's Ode

Sevim BİRİCİ*

Özet

Şairlerin duygu ve düşüncelerinin şiirlerinde dile getirildiği muhakkaktır. Osmanlı devletinin yükseliş döneminde yaşayıp, ismini gazelleriyle duyurmuş olan Necatî Bey, Divan şiirinin büyük şairlerindedir. Şiirlerinde deyim, atasözü, halk söyleyişlerini güzel Türkçesiyle kullanması yanında, duygu ve düşüncelerine de şiirinde yer vermiştir. Coşkulu ve âşıkane gazelleriyle kendisinden sonra yaşamış olan birçok Divan şairini etkilemiş, şiirlerine nazireler yazılmıştır. Necatî Beyin “kimsesizlik duygusu”nu dile getirmiş olduğu Divanı'nın gazellerinden birini şerh etmeye çalıştık. Şair kimsesizlik ve yalnızlık duygusunu beyitlerinde çok etkileyici bir şekilde ifade etmiştir. Gazelde sosyal hayatın bir parçası olan insan ve insanın duygularına yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Necatî Bey, Kimsesizlik, Gazel Şerhi, Klasik Türk Şiiri

Abstract

It is obvious that the sense and thoughts of the poets are dealt with in their poetry. Necati Bey who has lived at the rising period of the Ottoman state and announced his name via his odes is on of the great poets of the Divan Poetry. He has given place to his feelings and thoughts in his poems in addition to his using proverbs and public phrases with his nice Turkish. He has affected many Divan poets living after him with his enthusiastic and loving odes, and many imitative poems have been written for his poems. We have tried to explain one of his odes in his Divan in which he has dealt with the destitution sense. The poet has expressed very effectively the sense of destitution and loneliness in his couplets. The human being the part of the social life and his feelings have taken place in his ode.

Key Words: Necatî Bey, Destitution, Ode Explanation, Classical Turkish Poetry

* Yrd. Doç. Dr. Fırat Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. Elazığ.
SBIRICI@firat.edu.tr

Kimsesizlik; bir kimsenin yalnız olma durumudur. Annesi, babası bir yakını ve koruyucusunun olmamasıdır, başkasının varlığından, yakınlığı ve himayesinden mahrum olmasıdır.

İnsanlar; gerek yakınları tarafından terk edilmiş veya kendilerinin yakınlarını terk etmiş olduklarından, gerekse yakınlarının istemeyerek ölüm sebebiyle yanlarında bulunamadıklarından dolayı etraflarındaki koca bir dünyanın varlığına rağmen bazen kimsesizliğe ve yalnızlığa mahkûm olurlar. “Yaşam başkasına aktarılamaz, herkes kendi hayatını yaşamakla yükümlüdür; kimse yaşama uğraşında başkasının yerini alamaz; çektiği diş ağrısıyla kendi canı yanmak zorundadır, o ağrının bir parçacığını bile başkasına aktaramaz; başka hiç kimse onun vereceği vekâletle onun yapacağı ya da olacağı şeyi seçemez ya da kararlaştıramaz.; hiç kimse duygularında ve sevgilerinde kendini onun yerine koyamaz, onun yerini alamaz.” (Gasset, 1995 s:59) “İnsan yaşamı, dar anlamıyla başkasına aktarılamaz olmasından ötürü özünde yalnızlık’tır, kökten yalnızlık.” (Gasset, 1995 s:60) Kimsesizliğe ve yalnızlığa mahkûm olanlar da, diğer insanlar gibi kendi yaşamını yalnız ve tek başına yaşamaya zorunludurlar. Kimsesiz ve yalnız olan veya kendini öyle hissedenler, dolayısıyla kimsesizlik ve yalnızlık duygularına da sahip olurlar.

Duygular çeşitli şekillerde ifade edilir. Şairler ise duygularını ifade ederken şairlik güçlerini, hayallerini, zengin mazmun ve mefhumlarla ahenkli ve edebî bir şekilde süsleyerek güzel ve etkileyici şekillerde dile getirirler.

15. Yüzyılın ikinci yarısında yaşamış olan Necatî Bey, Türkçe’yi; açık, yapmacıksız kullanışı yanında, taze hayallere ve derin anlamlara, darb-ı mesellere ölçülü bir şekilde şiirlerinde yer vermiş olan şairlerimizdendir. Necatî Bey’in doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, şairin 1509 yılında vefat ettiği kayıtlarda geçmektedir.

“Kimsesiz bir çocuk olan Necatî’yi Edirneli bir hanım evlat edinerek büyütüp yetiştirmiş, Sailî adlı bir şâir de, onun bilgi ve sanat yolunda ilerlemesini sağlamıştır.”(Kabaklı, 1978, 2/304) Şair; annesiz, babasız yetim olarak yaşamıştır.

Necatî Bey’in Divânına baktığımız zaman şairin, bazı beyitlerinde doğal olarak; yaşamını etkilemiş olan parasızlık, yoksulluk, kölelik, gariplik, yalnızlık temalarına değindiği dikkatimizi çekmektedir. Özellikle dikkatimizi çeken, kimsesizlik ve yalnızlık duygusunu işlediği beyitlerinden birinde:

Gönül kâküllerinden oldı gam-gîn
Garîb âdem gibi ahşama karşı

G.438/3

diyerek; gurbette, kimsesiz ve yalnız olan bir insanın akşam sularında duyduğu yalnızlık ve gariplik duygusunu dile getirdiği gibi, aşağıdaki iki beyitte de yetimliğin kendi yaşamındaki ıstırabını ve üzerindeki etkisini ifade etmiştir:

Gözüm ağlar o sîm-endâma karşı
Yetim oğlan gibi bayrama karşı
G.438/1

Yetimler gibi şâhâ iki gözüm bebeği
Mahallen içre oturmuş turâb ile oynar
G.163/3

“Necatî'nin Hüseyin Çelebi adındaki oğlu ve diğer oğulları kendisinden önce ölmüşlerdir. Kızı o devrin “ulûm-i arabiyede” meşhur şahsiyetlerinden Abdül'aziz Çelebi (ölm:950=1543/44) ile evli idi Abdül'aziz Çelebi ve Edirneli Sehî Bey'in Necatî'nin en yakın dostu olduğu söylenir (İslam Ansiklopedisi,1964, 9/155). “Necatî'nin Ümmü Veled Zade Abdül'aziz Çelebi ile evlendirdiği kızı çok yaşamamış ve evladı olmamıştır.”(Necatî Beg Divânı,1992, 22)

Yaşamının son zamanlarında İstanbul Vefa semtinde bir ev satın alarak kendisine bağlanan bin akçe ile geçimini devam ettirip, 1509 yılında vefat eden Necatî Bey evinin önüne gömülmüştür. Fakat günümüzde mezarı kaybolduğundan yeri bilinmemektedir. Mezar taşı Unkapanı'ndaki Manifaturacılar Çarşısı'ndaki avlunun içinde küçük bir bahçededir (Yeni Rehber Ansiklopedisi,1994, 15/160).

Şairlerin duygu ve düşüncelerinin şiirlerinde dile getirildiği muhakkaktır. Necatî Bey de şiirlerinde diğer şâirler gibi duygu ve düşüncelerine yer vermiştir. Necatî Bey'in “kimsesizlik duygusu”nu dile getirmiş olduğu Divanı'nın 599.Gazelinde (Necatî Beg Divanı, 1992, 418) bu duygu ifadesini incelemek istedik.

Deme kim yârda yok cevr ü cefâdan gayrı
Ne dilersen bulunur mihr ü vefâdan gayrı
G.599/1

(Sevgilide cevr ve cefadan başka bir şey yok deme, şefkat ve vefadan başka ne istersen bulunur.)

Cevr kelimesi haksızlık, eziyet, sitemin karşılığıdır. Tasavvufi anlamı ise yukarı çıkmada, yükselmeye saliki seyirden alıkoymak olarak bilinmektedir. Cefânın eziyet etmek ve incitmek anlamları yanında tasavvufi anlamı, salikin kalbinin marifetten perişan olmasıdır.

Ayrı, başka anlamlarında olan gayr kelimesinin tasavvufi anlamı; kesrettir, vahdetten başka olan her şeydir. Vefâ ise Allahın inayeti ve bağlılıktır.

Aşığa cevri ve cefa etmesi, eziyetlerde bulunması sevgilinin özelliğidir. Bu sıkıntıları çekmek aşığın kaderidir, aşık aynı zamanda bu sıkıntılardan çok da şikayetçi değildir; zira sevgilinin onu hatırlaması onu mutlu etmektedir. Cevri ve cefâsı onu hatırlaması demektir. Aşığın bu eziyetlere cevri ve cefalara sabrı onun değerini artırır. Bu sıkıntıların sonucunda asla gerçekleşmeyecek olan vuslat vardır. Cevri ve cefâ sevgilinin sahip olduğu varlıktır, sermayesidir, harcadığı malı ve parasıdır. Şair sevgilide bunlardan başka bir şey yok deme diyor, Şefkat ve bağlılıktan başka ne istersen bulunur.

Beni ağlan beni kim üstüme gelmez ölicecek
Bir avuc toprağ atar bâd-ı sabâdan gayrı
G.599/2

(Bana ağlayın ki, ben öldükten sonra üstüme bir avuç toprak atacak saba rüzgârından başkası gelmez.)

Sabâ, doğu yönünden hafif ve latif esen ferahlatıcı seher rüzgardır. Aşığa sevgiliden haber getirir, sevgilinin saçlarının kokusunu taşır, o kokuyu dağıtır ve yayar. Gül bahçesini, bostanı v.s. gezerek gül ve çiçeklerin açılmalarına vesile olur. Tasavvufî anlamı ise Rûhânî âlemin doğusundan esen ve hayra vesile olan nefhalar, manevî esintilerdir. Nefsin vesvesesinden hasıl olan perişanlık yahut feyz ve tecelli.

Beyitte şair sabâ rüzgarını, mezarının üzerine gelen ziyaretçi olarak tasavvur edip, bir avuç toprak atan kimse olarak kişileştirmiştir.

Necatî Bey kimsesizliğinin acısını öyle derin yaşamış olmalı ki, öldükten sonra kendisinden sonra yaşayan evlatları, kimsesi olmadığı için mezarını ziyarete gidecek bir yakınının olmaması onu üzmüş ve bu beyitte çok derin bir şekilde bu kimsesizlik duygusunu dile getirmiştir.

İnsanın ölümünden sonra, kabrini ziyarete gelen yaşamakta olan akrabaları, dostları, kendisini sevenler ve özellikle de daha çok evlatlarıdır. Kabir ziyareti, ziyaret eden kişiye ölümü ve ahireti hatırlatması bakımından faydalıdır. “Kabirler insana ölümü ve ahireti hatırlatır. Bunun içindir ki, Efendimiz (s.a.v), daha önce, cahiliye devrinden yeni çıkan Müslümanların kabir ziyareti sebebiyle bir takım batıl inanç ve adetleri hatırlamalarını ve hataya düşmelerini önlemek için yasakladığı kabir ziyaretlerini “sizi kabirleri ziyaretten men etmiştim; artık şimdi onları ziyaret ediniz, çünkü bu size ahireti hatırlatır.” (Müslim, Sahih, Cenâiz,106; Ebu Davud, Sünen, Cenâiz, 81; Tirmizi, Sünen, Cenâiz, 60) hadisleriyle tavsiye ve emir buyurmuşlardır (Adam,2001,134). Hz. Muhammed’in kendisinin de zaman zaman Baki kabristanını ziyaret edip, kabirdekilere selam vererek dua ettiği bilinmektedir. (Müslim, Cenâiz,103; İbn Mâce,Cenâiz, 36; Nesâî, Cenâiz,103).“Eğer selamı onlara ulaşmasa ve duası fayda etmeseydi, bunu

yapması abesle iştigâl olurdu ki o, bundan münezzehtir.(Adam, 2001,128). Müslim'de Ebu Hureyre'den nakledilen bir diğer hadis de şöyledir: “Resulullah (s.a.v.) anasının kabrini ziyaret etti, kendisi ağladı, çevresindekileri de ağlattı. Sonra şöyle buyurdu: “Rabbimden anam için istiğfar etmeyi istedim, izin vermedi. Kabrini ziyarete izin istedim, verdi. Kabirleri ziyaret edin, zira bu size ölümü hatırlatır” (Nesâî, Sünen Cenâiz, 101) (Adam,2001,134).

“Ziyaret, zaman zaman bundan haberdar olan ölümlere ünsiyet bahşettiği gibi ziyaret vesilesiyle edilen dualar ve okunan ayetlerden istifade etmelerini de sağlar”(Karaman, 2003, 99)

“Ölümler kendilerini ziyaret edenlerden haberdar olurlar mı? Bedir savaşında harbin sonunda Kureyş'den ölenler bir kuyuya dolduruldu. Allah resulü onlara hitap ederek ey filan ve falan oğlu falan! Allah ve resulünün size vadettiklerini gerçek buldunuz mu? Ben Allah'ın bana vadettiğini gerçek buldum, dedi. Hz.Ömer: Ey Allahın Resulü! Ruhsuz cesetlere nasıl hitap ediyorsunuz? Diye sorunca Peygamberimiz :“Benim söylediklerimi siz onlardan daha iyi duyamazsınız. Şu kadar var ki, onlar cevap veremezler”(Müslim, Cennet, 76,77) buyurdu.

“Peygamber efendimiz bir kabrin yanından geçerken yanındakilere “selam size ey müminler yurdunun sakinleri” diyerek selam vermelerini emir buyurmuşlardır. (Müslim, Cenâiz, 102; Ebu Davud, Cenâiz,79; Nesâî, Taharet, 109; İbn Mâce, Cenâiz, 36; Muvatta, Taharet, 28) Selam anlayana verileceğine göre ölümler kendilerini ziyaret edenleri tanıyorlar demektir. Müdakkik âlimlerden birisi olarak tanınan İbn Kayyım el-Cevziyye de ölümlerin özellikle Cuma ve Cumartesi günleri ziyaret edip dua edenlerden ve çocuklarının güzel davranışlarından duydukları sevinci nakleder.” (İbn Kayyım el-Cevziyye, Kitabu'r-Ruh, 1975, 10)(Adam,2001,134)

“Kişi kabrin başında kolayına gelen Kur'an ayetlerini okur. Kabirde Kur'an okunması sünnettir. Çünkü Kur'an okumanın sevabı orada olanlara ulaşır. Ölü de hazır olan gibidir. Onun hakkında da Allah'ın rahmeti umulur. Kur'an okumanın peşinden kabulünü umarak ölüye dua edilir. Çünkü dua ölüye fayda verir. Kıraatin peşinden yapılan dua kabul olmaya daha yakındır”(Züheyli, 1990, 3 / 91-92).

Kabri ziyaret eden kimsenin Yâsin suresini okuması müstehaptır. Çünkü Hz.Enes'ten rivayet edildiğine göre Resulallah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Her kim kabristana girer de Yâsin okur ve sevabını ölümlere bağışlarsa, o gün Allahuteala onların azabını hafifletir. Kendisinin de bu kabristandaki ölümler sayısınca sevabı olur. Yine Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur. “Ölümlerinize Yâsin suresini okuyun. (İbn Mâce, Sünen, Cenâiz, 24; Ebu Davud, Sünen, Cenâiz; 4) (Adam,2001,135)

“Hanefilerin bir kısmı bu hadis-i şerife binaen “Kişi amelinin sevabını bir başkasına bağışlayabilir, ameli; kıraat, namaz, oruç, sadaka veya hac hangi çeşitten olursa fark etmez.”(Canan, 1990,15 / 289) diye hükmetmişlerdir.

Necatî Bey kendisinden sonra yaşayan bir yakının olmamasını ve dolayısıyla mezarını saba rüzgarından başka kimsenin ziyaret etmeyeceğini düşünmekte, bağışlanabilecek duaların sevabından mahrum kalacağını dile getirmektedir. Ölen kişi için ağlanır, arkasından gözyaşı dökülür, dua edilir “Bana ağlayın bana” derken şair, kendisinin kimsesizliğinden dolayı acınacak durumda olduğunu ve kendisine ağlanması gerektiğini düşünmekte, arkasından ağlayacak kimsesi olmadığı için bunu başkalarından istemekte, kendisinin aynı zamanda yok olduğunu da ifade etmektedir.

Fuzuli aşağıdaki bu beyti de içine alan Necatî Bey’in gazeline nazire olarak, aynı redif ve kafiyeyle üç gazel yazmıştır:

Ne yanar kimse bana ateş-i dilden özge
Ne açar kimse kapum bâd-ı sabâdan gayrı
G.CCLXXIV/5

Fuzuli’nin bu beytinde de aynı duygunun işlendiği görülmektedir. Şair gönül ateşinden başka kimsenin kendisine acımadığını, kapısını saba rüzgârından başka kimsenin açmadığını dile getirmiştir. Fuzuli’nin bu beyti çok beğendiği için kendi gazeline çok güzel bir şekilde kullandığı muhakkaktır. Ancak Necatî Bey’in beytinde kimsesizlik duygusu daha çarpıcı bir şekilde dikkat çekmektedir.

Elif-i kâmetin ile kaşına râ diyeli
Gönlümü eğleyemez kimse bu râdan gayrı
G.599/3

(Elif gibi olan boyun ile kaşına râ diyeli, bu râdan başka kimse gönlümü eğlemez.)

Elif; Düz çizgiden ibarettir, noktası yoktur ve kendinden sonra gelen harfle birleşmez. Bu bakımdan kesrete bulaşmamış, kayıtsız ve hür olarak vasıflandırılır. Tek olduğu için vahdet sembolü olarak kullanılması meşhurdur. Sayı değeri birdir, servi de Elif gibidir.

Sevgilinin boyu Elif’e, kavisli kaşları râ’ya benzetilir. Râ aynı zamanda işaret sıfatı olan “bura” anlamındadır. “Elif ve râ ile rey, rây (niyet, fikir) kelimesi de telmih edilir.” (Çelebioğlu, 1998 s.608)

Elif Edebiyatımızda genellikle inceliği, düzgün ve uzun oluşu özellikleri ile sevgilinin boyuna veya kendisine teşbih edilir. Bu özelliklerden dolayı sevgili servi boyludur. Şair gönlünün sıkıntısını; boyu Elif, kaşı Râ gibi olan sevgiliden başka kimsenin ve sevgilinin bulunduğu yerden başka bir yerin gideremeyeceğini ifade

etmektedir.

Hat u hâlin eleme yetmedi mi gönlüme kim
Çeke hecr âteşini bunca belâdan gayrı
G.599/4

(Gönlüme hat ve halinin verdiği keder, acı yetmedi mi ki; bunca belâdan gayrı ayrılık ateşini çeksin)

Hat, edebiyatımızda ayva tüyü ve delikanlının yüzündeki sakaldır. Tasavvufi anlam olarak gayb âlemi, varlık mertebelerinin en yakını olan âlem-i ervâhın taayyünâtına işaret eder. Mücerred ruhlar âleminden ibaret olan kibriya âlemi olarak bilinir. Hal, güzelin yanaklarında bulunan ve güzelliğine güzellik katan siyah bendir. Tasavvufi anlamı ise hakiki vahdet noktasıdır, gizli olması itibariyle bu adı almıştır. Gayb âlemi, Hakkın mutlak gayb ve bilinemez hüviyeti, günah karanlığıdır. Ben bir noktadır, nokta ise Allah'ın simgesidir. Gayb, Görünmeyen, örtülü, gizli anlamındadır, Tasavvufi anlamı ise duyu organları ve akıl ile bilinmeyen varlıklar ve bunların buldukları âlem, manevi ve ruhani âlemdir. Hakkın kendisinden değil senden gizlediği şeyler olup Allah'tan başka hiçbir kimsenin bilmediği gizli ve görünmeyen şeylerdir. Hecr: Ayrılık acısı, üzüntü, inleme, özleyiş, ele geçirilemeyen bir şey için üzülmeye ve âşığın en büyük dert kaynağı hasrettir. Belâ: Gam, musibet, azap, imtihan.Evet, hayhay, peki anlamlarındadır. Tasavvufi anlamı ise Hakkın kulunu denemesi, kendisinde mevcut olan iyi hallere gerçekte sahip olup olmadığını ona fiilen göstermesi, bu maksatla onu sıkıntıya sokması ve azap çektirmesidir. Kulun Hakk'a yakınlığı, ondan gelen eza ve cefâlara samimi surette katlanması nisbetinde olur. Hak Teâlâ insanlardan çok evvel onların ruhlarını yaratmış ve sormuş: “Ben sizin Rabbiniz değil miyim?”(Elestü bi-Rabbiküm) onlar da: “Evet öyledir” demişler.(Araf,172) Böylece Allah'la kulları arasında bir sözleşme yapılmış, kullar Allah'a ahid ve söz vermişler. Buna Bezm-i elest, bezm-i ezel (Ezeldeki meclis ve ahid) denir. “Ne zamandan beri Müslümansın?” sorusunun cevabı şudur: “Kâlû belâ'dan beri.”

Şair sevgilinin güzelliğine güzellik katan hat ve hâlinin kedisinde çok sıkıntı ve üzüntüye sebep olduğu ifade ederken, bu sıkıntılar sanki azmış gibi bir de gönlünün ayrılık ateşi çektiğinden yakınmaktadır.

Ne garaz eyleye uşşâk visâlin var iken
Ne murâd eyleye bîmâr devâdan gayrı
G.599/5

(Ulaşma isteği var iken aşıklar ne istesinler, murâd etsinler. Hasta ilaçtan başka ne ister.)

Âşığın tek amacı sevgiliye ulaşmaktır. Aşık için vuslata ermek kolay olmadığı gibi

imkansızdır. Hatta âşık vuslata erince de sonunda tekrar ayrılık olacağı düşüncesiyle yine mutsuz ve sıkıntılı olur. Âşık vuslat için devamlı sevgilinin nazını çekmekte ve sevgilinin sıkıntılarına katlanmaktadır. Ona ulaşmak için yalvarıp, yakarmaktadır. Acı çeken bir hasta o an acısını dindirebilecek ilaçtan başka bir şey istemez, onun için en makbule geçen, değerli olan ve istenilen şey ilaçtır. Âşık da aşk hastasıdır ve onun ilacı sevgili ve sevgilinin vuslatıdır.

Dûd-ı âhım ne aceb göklere tutsa yüzünü
Âşıkın kimisi var Hudâdan gayrı
G.599/6

(Ahımın dumanı yüzünü göklere tutsa şaşılmaz, aşığın Allah'tan başka kimi var.)

Ah aşığın gönlündeki aşkın dert ve sıkıntısından dolayı, ağzından çıkardığı ve dumanının göklere yükseldiği acının ifadesidir. Ah ateşi ta göklere yükselir ve Allah'a ulaşır. “Şair ahımın dumanı yüzünü göklere tutsa şaşılmaz derken”, bunu gayet normal ve âşıklığın bir gereği olarak görmektedir. Âhın sebeplerinden en önemlisi sevgilidir, sevgiliye kavuşamamaktır. Allah kelimesinin ilk ve son harfi olan Âh Allah'ın kısa yazılmış şeklidir. Aşık “Ah” demekle Allah'a sığınır. Dua insanın en zor anlarında yaratıcısına sığınması, isteklerinin gerçekleşmesini ondan istemesidir. Şair aşığın da Allah'tan başka kimsesinin olmadığını isteklerini ondan talep etmesinin, sevgiliden şikâyetini yine ona iletmesinin kaçınılmaz olduğunu söylemektedir. Ayrıca beyitte “Ah”ın beddua anlamında da kullanıldığını görmekteyiz.

Yüzüne tutsa Necatî ne aceb haclet elin
Nesi var yüzü gelir dest-i du'âdan gayrı
G.599/7

Necatî utanma (şaşıрма) elini yüzüne tutsa, şaşılmaz (tuhaf olmaz), Dua elinden başka karşı gelecek neyi var (başka şeyi yok).

Yüz: Karşı, nezd, yan. Cihet, yön, taraf

Dua ibadettir ve kulun Allaha yaklaşma vesilesidir. Kul devamlı mustağni olan Allaha muhtaçtır, dua ederken kendi acziyetini, rabbinin ise büyüklüğünü ve yüceliğini kabullenmiş olur, bu kabulünü itiraf eder. Dua ederken, eller açık bir şekilde göğüs hizasında, ellerin iç kısmı yukarıya doğru kaldırılır ve duadan sonra eller yüze sürülür. Cenabıhak Kur'an-ı Kerim'in 2. suresinin 186. ayetinde şöyle buyurmaktadır: “Kullarım, beni senden sorarlarsa (bilsinler ki) gerçekten ben (onlara çok) yakınım. Bana dua edince, dua edenin duasına cevap veririm.” (Kur'an-ı Kerim, s.27) Yine Kur'an-ı Kerim'in 40.suresinin 60.ayetinde “Bana dua edin, duanıza cevap vereyim, bana kulluk etmeyi kibirlerine yediremeyenler aşağılanmış bir halde cehenneme gireceklerdir.” (Kur'an-ı Kerim, s.473)Buyurmaktadır. Şair beyitte dua elinden ve, duasının Cenabıhak tarafından

kabul edilmesinden başka bir şeyinin, kimsesinin olmadığını ifade ediyor. Bu da şaşılacak bir şey değildir.

Sonuç

Necatî Bey; yaşamını etkilemiş olan parasızlık, yoksulluk, kölelik, gariplik, yalnızlık temalarını özellikle, kimsesizlik ve yalnızlık duygusunu beyitlerinde çok etkileyici bir şekilde ifade etmiştir. Şair kendisinden sonra yaşayan bir yakının olmamasını ve dolayısıyla mezarını saba rüzgârından başka kimsenin ziyaret etmeyeceğini düşünmekte, bağışlanabilecek duaların sevabından mahrum kalacağını da dile getirmektedir.

Necatî Bey'in gazelini incelediğimiz zaman; sosyal hayatı ve bu hayatın bir parçası olan, duygu ve düşünce yüklü insan ve insan yaşamını, insanla ilgili her şeyi, varlık ve yokluğun yani fakirlik ve zenginliğin, sahipliliğin, acizliğin, ayrılığın, umut ve beklentilerin, duanın insan üzerindeki etkilerini açık bir şekilde görmekte ve bunların insan psikolojisini nasıl etkilediğine şahit olmaktayız. Klasik Türk Şiirinin, itham edildiği gibi sadece belli bir zümrenin şiiri olmadığını ve belli bir zümreye hitap etmediğini Necatî Bey de şiirindeki taze hayallerle ve derin anlamlarla, meselleri ölçülü bir şekilde kullanımı, açık anlatımıyla bize göstermektedir.

Bibliyografya

- Adam, Hüdaverdi (2001), "Ölüm ve Hakkında Bazı Meseleler", Köprü No.76, Güz, İstanbul, s.118-140.
- Aşık Çelebi, (2406), Meşâirü'ş-şuarâ, Ün.Ktb.T.Y.
- Canan, İbrahim (1990), Kütüb-i Sitte Muhtasarı Terceme ve Şerhi c:15, Ankara, s: 239.
- Çavuşoğlu, Mehmed (1971), Necatî Bey Dîvânı'nın Tahlili, İstanbul.
- Çelebioğlu, Âmil (1998), Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları, İstanbul.
- Kur'an-ı Kerim Meâli (2006), Diyanet İşleri Başkanlığı, (Haz. Halil Altuntaş, Muzaffer Şahin) Ankara.
- Fuzuli Divanı (1961), (Haz. Abdülbaki Gölpınarlı), İstanbul.
- Gasset, Ortega Y (1995), İnsan ve Herkes, (Çev. Neyire Gül Işık), İstanbul.
- İbn Kayyım el-Cevziyye (1975), er-Ruh, Beyrut.
- İbn Kayyım el-Cevziyye (1975) Kitâbu'r-Ruh, İstanbul.
- İslam Ansiklopedisi, (1964), "Necatî Bey" mad., c: 9, s:155, İstanbul.
- Lâtîfî (1314), Tezkire-i Lâtîfî, İstanbul.
- Kabaklı, Ahmet (1978), Türk Edebiyatı, c.2, İstanbul.

F.Ü.Sosyal Bilimler Dergisi 2009 19 (1)

Karaman, Hayrettin (1984), İslamın Işığında Günün Meseleleri İstanbul.

Necatî Beg Divanı (1992), (Haz.Ali Nihat Tarlan), Ankara.

Yeni Rehber Ansiklopedisi (1994), c:15s:160 İstanbul.

Zühayli, Vehbe (1990), İslam Fıkhı Ansiklopedisi (Terc. Heyet) 3/91-92, İstanbul.